

Obchody místní.

I. Pojem.

Místní obchody jsou v širším slova smyslu ona obchodní jednání, která mají být splněna na témž místě, kde byla uzavřena; v užším slova smyslu jsou místní obchody ony koupě a prodeje, jichž předmětem jest zboží v témž místě se nalézající, ve kterém prodávatel v čas uzavřené smlouvy svůj obchodní závod nebo své sídlo má a kde kupce zboží jest zavázán přijmouti resp. převzítí. Protiva k místním obchodům tvoří obchod distanční, při nichž zboží kupci se zasílá s jiného místa.

II. Zásada čl. 346 obch. zák., že kupce povinen jest zboží přijmouti pokud má vlastnosti smlouvou neb zákonem požadované, a že přijetí musí se státi ihned, není-li jinak určeno smlouvou nebo místním obyčejem nebo okolnostmi, platí jak pro obchod místní tak distanční. Rozdíl však záleží v tom, že při obchodech distančních příjemce zboží jest zavázán došlé zboží bez prodlení prohlédnouti a ihned oznámiti prodávateli objevené vady, jinak by se pokládalo zboží za schválené. Naproti tomu při místních obchodech má kupce ihned při odevzdání zboží prodávateli prohlásiti, zda zboží schvaluje čili nic resp. zda zboží přijímá čili nic. Přijme-li kupce zboží, není zpravidla již oprávněn dodatečně k platnosti přivéstí vady nebo zboží k dispozici dáti; neboť při místních obchodech má průchod úplně zásada čl. 318 obch. z., podle které na danou nabídku má být mezi přítomnými k uzavření obchodu ihned učiněno prohlášení. Prodávatel může ihned při dodání a odevzdání zboží žádati, aby se kupce o jeho náležité jakosti prohlásil, není tedy nucen vydávati se nebezpečí dodatečného vytčení vad zboží se strany kupcovy a se své strany převzítí na se důkaz, že zboží v čas odeslání vyhovovalo podmínkám smlouvy neb zákona. Ustanovení čl. 347—350 obch. zák. nemají tudíž platnosti pro obchody místní.

III. Ovšem naskytá se otázka, zda při obchodech místních vady, které při okamžité prohlídce dle řádného způsobu jednání nebyly patrné, následkem přijetí zboží kupcem také mají býti pokládány za schválené resp. nemohou-li již k platnosti býti přivedeny. Nemůže býti pochybností, že při obchodech místních kupci při takových nedostatcích, jež nelze ihned postřehnouti, musí býti aspoň to právo zůstaveno, jako každému jinému kupci, ježto by mu byla každá právní ochrana odepřena, aby se zabezpečil před vadami, které nebyly hned při odevzdání resp. přijetí zboží patrné. Musí tedy vzhledem k tomu právem se dovozovati, že dle čl. 1. obch. zák. pokud obchodní zvyklosti pro některý druh zboží zvláštní lhůty ohledně takových teprve dodatečně na jevo vycházejících vad při obchodech místních nepřipouštějí, má míti platnost ustanovení § 933 o. o. z., dle něhož přísluší kupci v souhlasu se čl. 349 obch. zák. šestiměsíční lhůta běžící od dodání zboží, aby mohl za příčinou odstranění takovýchto nedostatků event. zrušení koupě svá práva z titulu správy k platnosti přivéstí.

Obchody splátkové.

I. Povaha a význam.

Obchody splátkové jsou u provozování živnosti předsevzaté prodeje movitých věcí s výslovnou úmluvou, že jich kupní cena ve splátkách zapravena býti má. Obchod splátkový vnikl do všech odvětví obchodu. Obchody splátkové uzavírají se při koupi šatstva, prádla, nábytku, kněh, obrazů, losů, cenných papírů, strojů atd. Obchod splátkový jest výplodem moderního styku obchodního a pokud se týče drobného obchodu, nahrazuje

většinou prodej za hotové nebo na úvěr. Tato forma obchodů poskytuje kupci i prodáváči mnohých výhod. Prvějšímu poskytují možnost opatřiti si nejnnutnější věci, neboť na splátky jest to mnohem snažší, než kdyby kupní cenu hned celou zapraviti měl. Na obchody splátkové jest tudíž v první řadě ona třída lidí odkázána, jichž příjmy záležejí v určité mzdě neb služném po částkách vypláceném, tedy bez odporu třída nejmenšími prostředky nadaná. Této třídě obyvatelstva poskytuje obchod splátkový nejpohodlnější a nejsnadnější příležitost jednak své potřeby si obstarati, jednak svým povinnostem platebním zadost učiniti. Avšak i prodáváči poskytuje obchod splátkový jistý a často i značný pramen výdělků, jelikož jím tento větší kruh odběratelů získá a na širší vrstvy obyvatelstva počítati může; zjednav si takto větší odbyt, může obchod ve větším rozměru provozovati. Naproti všem těmto výhodám, jež podceňovati nelze, uvěsti sluší, že celá řada živnostníků, obchodem splátkovým se zabývajících, své odběratele vykořisťovala a sice jednak lichvářskými špekulacemi, jednak prodejem zboží, skutečné své ceně neodpovídajícího a ku trhové ceně v žádném poměru nestojícího. Jisto jest ovšem, že újma, kterou prodáváči poskytnutím úvěru utrpí, zvýšení ceny zboží v zápětí míti musí, leč toto zvyšování cen přehánějí se často tak, že právě ona nezámožná třída obyvatelstva nesvědomitostí obchodníkovou snadno hospodářské záhubě jest vydána. Nešvarům těmto hledí odpomoci zák. ze dne 27. dubna 1896 č. 70 ř. z.

II. Právo soukromé.

1. **Závdavek.** Vyhradil-li sobě prodáváči pro případ, že by kupující nesplnil svého závazku, právo odstoupiti od smlouvy, jest povinen, užije-li práva tohoto, závdavek i s úroky navrátiti a co kupec po případě na věc vynaložil, tomuto vynahradiť. Opačná úmluva jest neplatnou. Naproti tomu musí kupec prodáváči věc vrátiti a dle okolností škodu jemu nahraditi; obzvláště musí za upotřebení věci náhradu poskytnouti. Každá předchozí úmluva ohledně výše náhrady jest neplatnou.

2. **Ztráta lhůt** smí jen pro případ nedodržení nejméně dvou, bezprostředně po sobě následujících splátek ujednána býti. Ujednání jiného trestu než ztráty lhůt pro případ, že by kupec svým povinnostem nedostál, jest též neplatné.

3. Právního prostředku pro zkrácení nad polovici ceny může kupec použiti i tehdy:

a) když pravou cenu věci znal, nebo
b) když prohlásil, že věc ze zvláštní záliby za neobyčejnou cenu převzal,

c) když obchod splátkový jest obchodem ve smyslu obchodního zákona. Strany nemohou se tohoto prostředku právního platně vzdáti.

4. Na ústní úmluvu, která s prodáváčem neb jeho jednatelem před nebo při uzavření obchodu splátkového učiněna byla, může soudce ohled vzíti, i když tato s listinou v obchodě splátkovém učiněnou nesouhlasí.

5. **Promlčení nároků kupcových na náhradu:**

a) Ujednání kratší než tříleté lhůty promlčecí jest neplatné.
b) Nárok na správu ohledně nedostatků věcí může i po uplynutí 6 měsíců ještě tak dlouho žalobou neb obranou k platnosti přiveden býti, pokud kupní cena úplně zaplácena nebyla. Oznámení vad není k zachování nároků zapotřebí.

III. Řízení soudní.

1. Bydlí-li kupec v Rakousku, nemá stanovení soudu splniště (forum contractus) místo.

2. Rovněž i dobrovolné podrobení se soudu nepřislušnému (forum prorogativum) jest nezávazno.

3. Nepřislušnost má se z povinnosti úřední zkoumati a sice až do provedení exekučního prodeje. Tato může jen tím odstraněna býti, že se žalovaný přes to, že soudem dříve poučen byl, do projednávání pustí.

4. Stručné řízení při obchodech splátkových má i v takových případech místo, kde by řádné písemné neb ústní řízení nastoupiti mělo.

5. Od žalobce nemůže býti žádána jistota žalobní.

6. Soudce rozhoduje dle volného uvážení všech okolností.

IV. Právo živnostenské.

Při odevzdání věci musí prodavač kupci na vlastní útraty opis listiny splátkové vydati. Přestupek tohoto předpisu trestá politický úřad peněžní pokutou až do 50 zl., v případě nedobytnosti vězením. Tento trest řídí se předpisy 9. hlavy živnostenského řádu.

V. Uvedený zákon ze dne 27. dubna 1896 vztahuje se též na obchody splátkovým obchodům spřízněné, zvláště na nájemní přenechání věci. Zákon tento netýká se však obchodů splátkových, které na straně kupce jsou obchodem ve smyslu obchodního zákona a dále obchodů splátkových před působností tohoto zákona uzavřených.

VI. Obchody splátkové losy, t. j. obchody, které při prodeji státních neb jiných losů, neb podílů losů proti splátkám se uzavírají. Na tyto obchody vztahují se dle smyslu předpisy cit. zákona ze dne 27. dubna 1896 (§ 11. cit. zák.), jakož i normy zákonem ze dne 30. června 1870 č. 90 ř. z. stanovené:

1. Prodej losů na splátky jest jen majitelům protokolovaných firem dovolen.

2. Obchod splátkový nesmí spojovati se s jiným právním jednáním.

3. O prodeji musí prodavač vydati listinu svou firmou podepsanou, obsahující přesný popis losu (datum, cenu nominalní, známky vylosovací), kupní cenu, místo platební, následky nedodržení splátek.

4. Prodavač musí platícímu potvrzení o zaplacení každé splátky vydati.

5. Prodavač musí juxtové rejstříky vésti a nesmí prodané losy nebo podíly losů zastaviti ani prodati, pokud kupec nedodržením platebních povinností dle ustanovení prodejní listiny nároků na ně nepozbyl, naopak ale jest povinen majiteli prodejní listiny na požádání koupené losy nebo podíly losů, nejen proti zaplacení ještě zbývající kupní ceny, kdykoli ihned vydati, nýbrž i před zapravením kupní ceny, pokud kupec dle ustanovení prodejní listiny nároků nepozbyl, kdykoli k nahlédnutí předložiti.

6. Orgány finanční jsou oprávněny a na požádání kupce, vykáže-li se tento prodejní listinou a potvrzením, že všechny dosavadní splátky zaplatil, povinny do juxtových rejstříků nahlédnouti a když z těchto vidno není, že kupec nároků pozbyl, okamžitě předloženi prodaných losů neb podílů losů žádati. Kdo toto nařízení přestoupí, aneb do listiny prodejní zanesou udání s plánem slosovacím nesouhlasící, ohledně prodaných neb ke koupi nabízených losů neb podílů losů, aneb listinou takovou k uzavření obchodu vybízí, dopouští se přestupku důchodkového a podléhá pokutě

peněžité v obnosu rovnajícím se 2 až 8násobné ceně nominální dotyčných losů. Každý jiný přestupek těchto nařízení tresce se jako zapovězená hra dle trest. zákona důchodkového.

Obligace alternativní jest poměr obligační, při němž předmět plnění strany předem určitě nesmluvily, takže daný slib na několikery způsob splněn býti může (§ 906 o. o. z.). Ohledně předmětu plnění mohou nastati různé případy:

1. Ve smlouvě nebylo ustanoveno, která strana voliti má. V tomto případě splní zavázaný, jak mu libo; ustanovil-li se však na některém způsobu a věřitel to oznámil, nemůže potom sám o sobě od volby upustiti, leč že by věřitel k tomu svolil.

2. Má-li věřitel volbu, nemůže rovněž dle analogie § 906 sám o sobě volbu již vykonanou změnit. Volba jest vykonaná, jakmile věřitel dlužníkovi prohlásí, že žádá ten či onen předmět, aneb přijme-li věřitel od dlužníka jedno z plnění bez námitek. (Nabízí-li se žalobce ku přijetí jisté částky, aby mohl žádati za zahájení řízení stručného neb nepatrného, má žalovaný právo částku tu složit a tím se závazku svého sprostiti (roz. ze dne 8. srpna 1881 č. 7943, sb. 8463).

3. Strany mohou též volbu na třetí osobu vznést, ve kterémž případě přejímá tato arbitrium boni viri. Volba pokládá se tu za vykonanou, jakmile třetí osoba stranám prohlásí, že předmět plnění byla zvolila. Odmítne-li třetí osoba volbu, aneb stane-li se k volbě neschopnou (smrtí, šilinstvím, nebo stane-li se neznámou) má se za to, že dotýčné právní jednání vůbec nevzniklo (§ 1056 o. o. z.).

Byla-li volba více osobám zůstavena, rozhodne většina hlasů. Když se většina nedocílí, pokládá se za to, že právní jednání se nestalo (§ 1057 o. o. z.).

4. Byla-li smlouva výslovně učiněna s výhradou, že může strana mezi několika předměty voliti, a zmařena-li volba tím, že jedna nebo více věcí náhodou zaniklo; není strana k volbě oprávněná smlouvou vázána. Stane-li se tak vinou strany k plnění zavázané, práva jest tato straně k volbě oprávněné z toho, že volbu zmařila (§§ 907 a 1295 o. o. z.). Je-li oprávněný sám vinnen zmařením volby, nemá nároku na náhradu.

Byla-li volba oběma stranami společně zmařena, nese každá škodu poměrně dle § 1304 o. o. z.

5. Sporno jest, zdali právo volby při každé smlouvě místa míti může. Jasně znění § 1094 o. o. z. nasvědčuje tomu, že taková výhrada při smlouvách o nájem a pacht za vyloučení pokládána býti musí, poněvadž smlouva ta teprve tenkrát jest hotovou, když strany se o předmětu plnění, totiž o věci a ceně byly shodly. (Roz. ze dne 6. července 1878, č. 13444 časop. »Gerichts-Zeitung« č. 54).

Obohacení bezdůvodné. (Žaloby z obohacení).

I. Pojem.

Žaloby z obohacení mají místo proti tomu, kdo se na škodu žalobce bezdůvodně obohatil a směřují ku vrácení toho, čím se žalovaný bezdůvodně obohatil. Přípustnost žalob těchto je ospravedlněna již dle římského práva všeobecně uznanou zásadou slušnosti, že nikdo se nemá cizí škodou obohatiti. Dle toho náleží k podstatě žalob těchto okolnost, že se žalovaný obohatil, že obohacení jest neoprávněné a žalobci na škodu. Obohacením rozumíme každé neoprávněné rozmnožení majetku žalovaného v nejširším slova smyslu;